

AnletsBladet

NR 2

APRIL 2016

Ordföranden har ordet | Årsmötet 2016-03-16

Styrelsen i Sveriges Släktforskarförbund har i år inbjudit samtliga medlemsföreningar till en "samrådskonferens". Konferensen har tillkommit på önskemål från lokalföreningarna för att få tillfälle att diskutera olika aktuella frågor. Utfallet av samrådet är tänkt att utforma, förankra och förbättra förslag, som sedan kommer att formellt behandlas i kommande riksstämman.

Samrådskonferensen hölls nu i början av mars på Nordiska museet i Stockholm. 35 föreningar var representerade samt förbundets styrelse och kansli - totalt 73 personer.

Samrådskonferensen hölls nu i början av mars på Nordiska museet i Stockholm. 35 föreningar var representerade samt förbundets styrelse och kansli - totalt 73 personer.

Det har ifrågasatts lämpligheten att hålla riksstämman så sent som i månadsskiftet augusti/september med bara 4 månader kvar av verksamhetsåret. Detta kommer dock inte att ändras i närtid utan stämman kommer att ligga kvar i början på hösten och hållas samtidigt med släktforskarlagarna. Förbundet kommer dock i fortsättningen att gå in som medarrangör av släktforskarlagarna och svara för kontinuitet och därmed höja kvaliteten.

Vad gäller handböcker så var lokalföreningarna eniga om att dessa fyller ett stort behov. Det utlovades nyttgävor av några av de gamla handböckerna under året och jag tror vi kan hoppas på nya handböcker i nya ämnen. Budskapet från lokalföreningarna var att intresse finns även för mindre omfattande och mindre ambitiösa böcker som täcker något smalare sakområden.

K E Gräns

26 medlemmar från föreningen hade infunnit sig till årsmötet. Till ordförande för mötet valdes Ingemar Lindström och till sekreterare valdes Anita Karlsson. Ingemar ledde med van hand mötet och efter genomgång av verksamhetsberättelse och budgetförslag vidtog val av styrelse. Karl Erik Gräns omvaldes som ordförande och även på de övriga posterna i styrelsen blev det omval. Årsavgiften för 2017 bestämdes till 200 kr, för familjemedlem 50 kr; alltså en oförändrad avgift. Valberedningen består även nästa år av Gunnel Nilsson och Ulla Comérus.

Efter en liten bensträckare tog Hans Hanner, från Genealogiska föreningen, och Mats Johansson över och berättade om Inrikes pass.

Just nu finns över 110 000 pass registrerade. Om man är medlem i Genealogiska föreningen kan man själv söka i databasen. Via Botvidsakuten kan Mats hjälpa till om man vill se om någon släkting var ute och reste. Hans Hanner sade att de flesta man hittar har med handel att göra, t ex hantverkare, handelsmän, bokhållare, gesäller, lumpsamlare. Det är inte alltid så att passen utfärdas för en enskild person, utan passen kunde utfärdas för hela resällskapet, t ex handlande Blom med familj. Hustrun skrivs då in som hustru till handlande Blom, eftersom hon inte förekommer med sitt namn i passet. Hon kan alltså vara svår att hitta.

Allmogen förekommer minst bland passen. Många reste aldrig, men så fort man skulle utanför sockengränsen behövde man pass. En tumregel var att

om man reste där man var känd, behövde man inget pass. Om man reste utan pass kunde man bli häktad och sedan återsänd till hemorten.

Inrikes pass fanns redan på Gustav Vasa tid, men då kallades de inte pass. De resande hade ett brev från kungen med sig, utvisande att de reste på kungens uppdrag.

I passen beskrevs den resande personens utseende samt den resrutt den resande skulle ta. Detta måste alltid finnas med.

Alla utfärdade pass finns samlade i passjournaler. De enskilda passen var förbrukade när den resande nått sin destination och kastades ofta.

År 1812 kom den strängaste lagen gällande pass. Den tillkom på kungligt påbud och krävde att **alla** skulle ha pass för att resa. Landshövdingarna skulle skriva brev till den landshövding till vars område någon fått pass för resa. Dessa finns oftast kvar under inkommande post till länsstyrelserna.

År 1860 beslöt riksdagen att man inte längre skulle behöva pass, både inrikes och utrikes, så från 1861 reste man som man ville utan pass. Vi hade fredstider. 1914 kom passen tillbaka för utrikes resa.

Text: Monica Andersson

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiöfsväg. 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/stockholm

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS
SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 08-530 333 10,
mobiltn. 070-331 09 16

Hemsida: www.botvid.org

Webbmater: Mats Johansson, 6082396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Karl Erik Gräns, 070-666 46 33
V.ordf. Carin Johansson, 778 02 51
Sekr: Anita Karlsson, 530 333 10
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 23 51
Klubbmäst. Arne Mattsson, 530 371 16
Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 98 14
Ledamot: Inge Andersson, 531 779 11
Suppl. Mats Johansson, 608 23 96

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 778 02 51
E-post: carin@medicalservice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 371 16
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 531 779 11
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

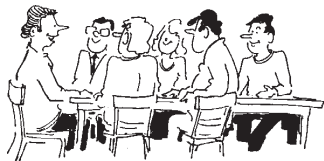
Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2016: 200:-
Famijmedlem: 50:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 23 51
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Vårens sista styrelsemöte kommer att
hållas onsdagen den 25/5.

Medlemsträffar

Vårens medlemsträffar blir den 20/4 (stu-
diebesök) samt 18/5.

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vi förbehåller oss rätten att få redigera din text.

Redaktörerna

Medlemsträffen den 17 februari 2016

Registreringsprogrammet Disgen 2016

Gunnar Bergstedt, t.f. ordförande i DIS-Öst kom den 17 februari 2016 och berättade om det nya registreringsprogrammet Disgen 2016 som snart släpps ut på marknaden. Han visade en betaversion av programmet och talade om de nyheter som ska komma.

En av de större förändringarna är att "ändra personnotiser" och "visa personnotiser" har slagits samman till en funktion som kallas Personöversikt. Där får man en bra sammanställning över namn, levnadsbeskrivning, partners, föräldrar och barn samtidigt som man kan uppdatera innehållet.

Faddrarna ska nu registreras som enskilda personer.

Det ska finnas möjlighet att registrera flera föräldrar till en person, biologiska föräldrar, adoptiv- och fosterföräldrar.

Samkönade förhållanden kommer också att kunna registreras.

Flockarna i gamla versionen Disgen 8 kommer att representeras med flaggor i Disgen 2016. Efter konverteringen finns flockens nummer och namn som en flagga som sätts för alla personer i flocken. Man kan använda flaggan när man söker och även ändra flaggans namn.

Gunnar talade också om hur man kan registrera sina källor. För att få en bra struktur på dem kan man använda sig av programmets källträd som även finns i den gamla versionen.

Han hade ingen lätt uppgift den här kvällen, när han talade om det nya programmet för gamla Disgen-användare och även för de personer som aldrig använt programmet. Men jag tror att han lyckades. Vi är ju alla släktforskare!

Cirka fyrtio medlemmar lyssnade och applåderade när han avslutade sitt föredrag. □

Text: Anita Karlsson

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 1/2016 har föreningen fått 19 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Eva Hellström	Tullinge
Monica Lillkvist	Norsborg
Ann Holmborn	Tumba
Erland Holmborn	Tumba
Ann-Kristin Eriksson	Uttran
Anette G. Enström	Tumba
Bo Wahlström	Tumba
Britt Wahlström	Tumba
Kerstin Sima	Huddinge
Kerstin Sjöblom	Hägersten
Christian Koniakowsky	Huddinge
Kristina Koniakowsky	Huddinge
Rolf Persson	Huddinge
Gunnar Aronsson	Tumba
Sven-Göran Holmberg	Skogås
Börje Thorsell	Huddinge
Kristina Robén	Huddinge
Ann-Louise Frändfors	Tullinge
Jan Appelsved	Södertälje

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under våren 2016 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

13 april (18-21) 27 april (13-17)
11 maj (18-21) 25 maj (13-17)

Blodigel

Fram till början av 1900-talet fick blodigeln, en parasitisk mask, suga ut blod och "onda dunster" ur patienter.

Bara under 1837 gick det åt hela 96 000 blodiglar på ett enda sjukhus i London – ibland satte man fast 50 åt gången på en patient.

På senare år har blodiglar åter börjat användas: deras antikoagulerande effekt är bra vid transplantationer. Men lugn: man tar bara en liten igel i taget numera...

Källa: *Ur Bildningsakuten* av Göran Everdahl

Husförhör = Historia

I väntan på nya Disgen har jag roat mig med att rota runt i register bland uppgifter som vi släktforskare oftast hoppar över. För mig öppnades en ny(gammal) värld som gjort att jag kan räta ut några härvor i min levnads väv.

Här följer min rapport:

På grund av olycksaliga omständigheter flyttade min familj till utkanten av en mellansvensk småstad – i slutet av 40-talet och jag som 3-åring – där min pappa försökte bygga upp en smidesrörelse. Där tillbringade jag min barndom och ungdom. Huset som vi köpte verkade sakna historia och likadant kändes det med omgivningarna; byn som tillhörde staden och bondgårdarna runt omkring i grannsocknen. Denna känsla av historielöshet har jag nu bestämt mig för att ändra på, nu när jag har tid för det.

Via stadens fastighetsregister fann jag den första stuga som vi bebodde i cirka fem år. En för mig helt ny uppgift kunde jag notera i registret: stugan hade tidigare stått på ”berg-frälsejord”. Efter lite googlande började jag ana hur det hängde ihop: Alla dess glest utspridda hus i byn, som inte var torp, var antagligen avsedda för småchefer vid stadens viktigaste industri, allas vår skattkammare...

Jag gick vidare genom att söka i aktuella husförhörslängder, både för staden och de omkringliggande kyrkrotlarna i grannsocknen. Jag visste ju att vår by låg som en blindtarm rakt in i grannsocknen med alla dess prydliga bondgårdar där vi hämtade mjölken. Jag var med pappa och skodde hästar och senare cyklade jag runt och sålde jultidningar.

Inga herrgårdar (eller statare) fanns i

närheten. Jag fann att på 1800-talet hade varje stor bondgård upp emot 20-30 pigor och drängar, de på 50-talet mysiga gårdarna som sköttes av en enda bonde (men det var ju efter traktorns ankomst).

Båda grannrotarna hade också något som kallades ”grusjord” med en ägare och åtskilliga arbetsmän från olika födelseorter. Jag undrar fortfarande var dessa ”grusjordar” kan ha funnits, varför, och vad gjorde man där? Det är nästan så man börjar tänka på en scen ur filmen baserad på Harry Martinssons ”Vägen till Klockrike” där luffaren hamnar på berget och tillsammans med sina olycksbröder stå med slägga och krossa sten. Dessutom fann jag på ”Löslistan” mest kvinnonamn och ibland epitet som ”döfstum”. Någon sådan lista såg jag varken i Dalarnas eller Värmlands husförhörslängder.

Slutligen fann jag min by, eller rättare sagt ett hus betitlat som ”Ledängsvreten”, med diverse otydliga namn. Prästen hade tydligen inga att förhöra där – som jag minns det – i det stora tvåvåningshuset med, som det verkade, många rum. Husförhörets tystnad lockade mig att försöka hitta andra vägar. Där fanns också följande text: ”Enligt Kongl Utslag år 1894 skall detta hädanefter i kyrkligt hänseende höra till staden”. Där fann jag alltså förklaringen och födelsen av vår by, Ledsängen. Jag minns ett undanskynt, stort, äldre hus som vi barn skulle hålla oss borta från. Antagligen var det ”Vreten”. Jag minns ännu när jag någon gång smög mig för nära, att ett fönster öppnade sig och någon stack ut ett ansikte. Med fantasins hjälp kan jag tänka mig vilka som en gång hade bott där, men jag vet ju inte. Alla övriga stugor i byn var förmodligen byggda efter 1894.

I stadens husförhörslängder gick det förstas att hitta register över alla dess arbetare och den expansion som skedde i slutet av 1800-talet. Husförhören avskaffades på 1890-talet. Uppväxten av min by går därför inte att följa via husförhörslängderna. Jag fann i stället något som kändes mer och mer skrämmande ju mer jag tänker på det: En flera sidor lång förteckning under titeln ”Arbetarankor boende på Bergslags-skogen”.

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

20/4 Studiebesök på Långholmen

Guidad visning av fängelset på Långholmen. Rundvandringen sker mestadels inomhus och tar ca 45 min. Turen är utan strapatser men var beredd på att det inte finns några sittplatser. Vi samlas kl 17.45 utan för hotellets reception. Fri entré.

Föranmälan till Inger Feldhofer - inger@feldhofer.se senast den 13 april. För tips om resväg se länken <http://langholmen.com/om-langholmen/hitta-hit/>.

18/5 kl. 19.00 Medlemsträff

DNA

Intresset för att släktforska med hjälp av DNA-tester exploderar i Sverige och runt om i världen. Peter Sjölund, en av landets ledande DNA-släktforskare, berättar om de nya fascinerande möjligheterna att kunna kartlägga släktskap 1000-tals år tillbaka med hjälp av DNA. Han visar hur det går till att DNA-testa sig för att kunna ge sig in i DNA-släktforskningens spännande värld och det kommer efter föredraget att finnas möjlighet att köpa DNA-test och testa sig på plats.

Kaffe serveras från kl 18.30. □

Entré: 20:-. Icke medlemmar 40:-

Från tonåren minns jag när jag som ung orienterare fick vara med och rita moderna orienteringskartor och vi lyckades pricka i husruiner på hytt-skogen. Förmodligen var det dit ankorna med sina barn hade avhysts. Det förstår jag nu.

För att summera var jag kommit fram till: Under 1800-talets sista år var detta en expansiv bygd, vilandes på en mängd hårt arbetande människor. Vi vet att 1909 kom Storstrejken. I denna bygd lät den vattenfylla – och definitivt stoppa stadens skattkammare med 400-åriga anor.

Min barndomsby avfolkas 15 år efter att den uppstod. 40 år senare stod visserligen stugorna kvar, men alla spår från de första boende var borta, liksom alla minnen. □

Text: Ingemar Bernersson

Förkläden

Visst tänker vi oss en äldre kvinna med förkläde? Det ingick i den gamla kvinnoklädseln. Man var inte klädd utan ett förkläde. I våra folkdräkter finns förkläden av olika kvalitet och färger. Den som har öga för detaljer kan t o m se om det är en gift eller ogift kvinna som bär förklädet.

Förkläden har funnits sedan ”urminnes tider”. De kunde vara av djurhudar och syftet var att skydda kläderna. Både män och kvinnor använde förkläden. Ja, även de små barnen hade förkläden över sina koltar.

Att använda förkläde, var för kvinnorna också ett sätt att spara på tyget i kjolen. Under förklädet kunde man ha ett sämre tyg. Om kvinnan hade kjolar i flera lager på sig, kunde det vara ett förkläde över varje kjol hon hade på sig.

Förklädena syddes i bl a ett glättat tunt ylletyg som kallades rask. Dessa förkläden hörde till högtidsdräkten. I Vingåker skulle kvinnan begravas med sitt finaste raskförkläde över sig, och så skulle en liten flik av förklädet hänga utanför kistan.

Kvinnan hade en mängd olika förkläden beroende på vilken syssla hon utförde. Hon hade finare förkläden för kyrkobesök, sorg, bröllop; enklare för vardagsarbetet hemma. Men ett förkläde skulle hon alltid ha på sig.

Under slutet av 1700-talet var förklädena mycket breda och gick runt midjan. De var ofta rynkade mot en linning. Mot slutet av 1800-talet blev förklädena smalare och med lagda veck i stället för rynkor.

Ylletygerna kom under senare delen av 1700-talet att ersättas av kattunförkläden. Kattun är fin bomullslärf med tryck i olika blommonster. Man hade också hemvävda vitbottnade linneförkläden med ränder i avvikande färger. En bit in på 1800-talet kommer också förkläden helt i bomull. Under

Här sitter min farmors mor Albertina Karolina Åkerlund, 1838-1931, i sitt finaste förkläde med små, små blommor.

1820- och 1830-talen blev det vanligt med helvita tunna bomullsförkläden, där den vita färgen var renhetens symbol. Jämför uniformer för t ex sjuksköterskor och personal inom livsmedelshanteringen.

Från 1900-talets början blev massproducerade bomullsförkläden vanliga. De var i smalandiga blå, grå och vita nyanser och hade 3 snedskurna våder med bröstlapp och ett band i kors på ryggen. De knäpptes med en knapp i linningen bak.

Sedan 1950-talet kan man säga att förklädet bara har blivit något att ha på sig när man städar eller lagar mat.

Du kan läsa mer om folkliga kläder i boken ”Möte med mode” av Berit Eldvik, utgiven av Nordiska Museet. □

Text: Monica Andersson

Lite latin...

Vad betyder...?

Jacobi diem = Jacobi dag (25 juli)

Jacobi minor = 1 maj

conjugati = vigda

cognatus = besläktad genom kvinnoled

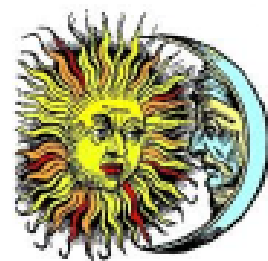
communio = nattvardsgång

uxorius = som tillhör eller gäller hustrun

suscep (suscipio) = hålla fram ett barn vid dopet

suscepta, susceptrix = fadder, gudmor

susceptor, susceptus = fadder, gudfader

Den gamla bondepraktikan

Aprilis

Om det Påskedag regna vill.

Litet foder bliver det året till.

Men bliver samma dag skönt väder,

Mycket smör det år tillkommande är,

Det är gott den dag barn att avvåna,

Som deras fulla tid hava diat mödrens spena,

I Guds namn skall det begynna.

Därefter dem till lärdom och gudsfuktan skynda.

Mord

På vår hemsida, botvid.org, finns en notering om mordet på kommunalnämndens ordförande P E Palmqvist år 1882.

I boken ”Historiska Alby” har Martin Rosén ägnat ett helt kapitel åt händelsen.

Vår f.d medlem, Christina Lindé, skrev och berättade om detta och som extra kuriosa lade hon till: ”Rummet där mordet begicks, var mitt flickrum på femtioalet”.

(Boken finner du i vårt bibliotek).